

Editorial

Jan Boukal — Jan Malý

Studium vztahů šlechty a měst náleží již od počátků moderní historiografie mezi velká témata hospodářských, sociálních i politických dějin. Jedním z mezníků v těchto vztazích bylo uzavření tzv. Svatováclavské smlouvy, které zakončilo sérii konfliktů mezi oběma stranami. Zatímco šlechta musela městům přiznat právo hlasu na zemském sněmu, města ustoupila šlechtě na poli hospodářsky výdělečných činností (mimo jiné i vaření piva). Jako připomínku 500 let od uzavření Svatováclavské smlouvy roku 1517 uspořádal Ústav českých dějin společně s Ústavem světových dějin pod záštitou Centra pro studium středověku při Filozofické fakultě Univerzity Karlovy dne 26. září 2017 na půdě FF UK v Praze jednodenní studentské kolokvium. Jeho náplň dalece překročila období počátku 16. století a provedla posluchače obdobím středověku nejen českých zemí, ale i v širším evropském kontextu. Právě tímto setkáním bylo inspirováno toto monotematické číslo časopisu *Historie — Otázky — Problémy*.

Texty lze rozčlenit do několika okruhů — prvním z nich jsou studie zaměřené na vztahy konkrétních měst se šlechtickým rodem nebo rody v období pozdního středověku. Rod (respektive rody) zde ve vztahu vůči městu sehrává rozličnou úlohu — může se jednat o vrchnost poddanského města (Veronika Večeřová, Stanislav Vohryzek) nebo o vzdálenějšího šlechtického souseda, s nímž se město snaží udržovat oboustranně dobré vztahy. V některých případech ovšem není možné vyhnout se konfliktům, především v případě příklonu k opačnému politickému táboru nebo vzájemným zásahům do práv toho druhého (Jan Boukal). Dalším okruhem je studium osobností, jež stály rozkročeny mezi oběma vrstvami, které se zdají být na první pohled neprostupné — příbuzní šlechtice klidně mohli být měšťany nebo i samotní šlechtici mohli žít ve městě a zastávat zde různé funkce (David Kozler), stejně tak mohlo dojít k průniku osoby měšťanského stavu mezi rytířstvo (Matouš Vanča). Třetím okruhem je evropský kontext vztahování měst ke šlechtě a naopak — inspirace rytířským minnesangem v měšťanském prostředí Vídně (Anna Zvířecí) či vztahy nobility a měst na území dnešního Beneluxu (Zuzana Bolerazká). Články doplňuje materiálová studie zaměřující se na hraniční spory české šlechty a Kladského hrabství, využívající v Čechách málo známé prameny z vratislavského archivu (Marie Boukalová).

Doufáme, že publikované studie posunou bádání o vztazích šlechty a měst na úroveň současných trendů české historiografie, která do nedávné doby vnímala tyto vztahy spíše konfrontačně, aniž by byla vzata v potaz jejich mnohvrstevnatost.